

En kvinnlig finländsk folklivsforskare i Palestina
och hennes medhjälperskor där

Av *Helena Westermarck*

Fil. mag.
Hilma
Granqvist

Framför mig på bordet ligger ett häfte *) av »The Journal of the american association of University Women». (De amerikanska akademiska kvinnornas tidskrift). En blick på innehållet visar, att där finnes en artikel, som för oss har ett alldeles särskilt intresse, i det där talas om vår kvinnliga forskningsresande fil. mag. Hilma Granqvist från Helsingfors, som bedriver studier i Palestina.

Såsom Astras läsare redan genom en tidigare i tidskriften införd intervju med magister Granqvist hört, erhöll hon för ett par år sedan det stora internationella resestipendiet, som årligen bortgives av

*) Okt. 1930.

Vatten-
bärerskor

En kvinnlig finländsk fol och hennes me

Av Helena

de amerikanska akademiska kvinnornas sammanslutning. Det var ju en stor heder och ett bevis på uppskattning av hennes tidigare arbete och hennes framtida arbetsplaner och likaledes en heder för hennes land, att det blev hon som vid en tävlan mellan akademiskt bildade kvinnor från mer än ett tjugotal länder, hemförde stipendiet.

På grund av politiska oroligheter i det Heliga landet blev hennes resa något uppskjuten, men sedan våren 1930 är hon där och har upptagit och fört vidare de forskningar, som hon under en tidigare två-årig vistelse där med framgång bedrivit. Främst gäller hennes forskning de infödda arabiska kvinnornas liv, samhällsförhållanden, seder, bruk, nedärvda vanor och föreställningar, med ett ord folkbeskrivning,

Byn Artas, i vilken Hilma Granqvist huvudsakligen vistas

varvid det gäller att så mycket som möjligt tillvaratas och upptecknas av sådana gamla sedvänjor, som genom våra dagars hastiga tempo i livsföringen i alla länder hotas med förstörelse och förintelse och som det därför är av största vikt att så snart som möjligt genom uppteckning rädda och bevara. Och likaledes är det av vikt att i allt sådant, som rör de mohammedanska kvinnornas liv och ställning enligt lag och sed, en kvinnlig forskare söker tränga in — ty för manliga forskare är detta ett tillstängt område.

Det amerikanska stipendiet var naturligtvis utomordentligt glädjande för vår landsmaninna och har blivit en kraftig sporre till fortsatta forskningsuppgifter. Den här tidigare omnämnda artikeln i de amerikanska akademiska kvinnornas tidskrift visar även, att man i Amerika uppmärksamhet och intresserat följer med sin stipendiats verksamhet. I artikeln, som är skriven av dr Florence Mary Fitch, sekreterare i de amerikanska akademiska kvinnornas sammanslutning, skildras både Hilma Granqvist och hen-

folklivsforskare i Palestina medhjälperskor där

na Westermarck

Hilma Granqvist på vandring från
Artas till Betlehem

för Sulamit, som han besjungit i Höga visan. Nu klättra här husen i den mohammedanska byn uppför ett högt berg. Ofta kan det också hända att någon av de primitiva husens väggar utgöres endast av ett stycke bergvägg och även finnas hus som helt simpelt äro ingenting annat än naturliga grottor i berget. Ett av de förnämligare husen här på bergsslutningen tillhör fröken Baldensperger, vår landsmaninnas högtvärderade medarbeterska. Det var här i frk. Baldenspergers hem dr Fitch gjorde bekantskap med Hilma Granqvist.

Frk. Baldensperger, eller Sitt Luisa (Lady Luisa) som araberna kalla henne, är dotter till en missionär, som på 1840 talet från Europa kom över till Palestina för att omvända den mohammedanska befolkningen till kristendomen. Han stannade sedan där för alltid och lät uppföra ett litet hus åt sig och sin familj i Artas, för att, såsom hans högsta önskan var, bliva jordbrukare i sitt nya hemland. Emellertid togs han i anspråk för en av de kristna skolorna i Jerusalem och fick aldrig fullfölja sin plan att leva på landet. Ingen av hans sex söner hade heller lust för åkerbruk — en av dem, Filip Baldensperger, har förvärvat ett berömt namn såsom författare till ett framstående arbete om seder och bruk i Palestina, kallat »The immoveable East».

Missionär Baldenspergers enda dotter ärvde emellertid efter föräldrarnas död huset i Artas. Hon är

nes infödda medhjälperskor i fullt arbete, så som dr Fitch såg dem, då hon en tid själv vistades i Palestina.

En stor del av den tid Hilma Granqvist tidigare och även nu befunnit sig i Palestina, har hon tillbringat i den lilla arabbyn Artas några mil söder om Betlehem vid öknens rand, där folket i fråga om kultur och levnadsvanor ännu i flere avseenden torde leva ungefär som i Gamla testamentets dagar.

Här skall enligt traditionen den store judakonungen Salomo haft sina trädgårdar med ett palats

Det är söndagsmorgon och Sitt Louisa utdelar
under stor munterhet socker och te
till Alja och Hamdie

född i Palestina och är stolt över sitt fädernesland, där hon nu levat i några och sextio år. Tidtals bor hon i ett litet rum i Jerusalem, men sitt rätta hem har hon dock i Artas. I årtal har hon där varit den enda invånaren av europeiskt ursprung, men betraktas därför ingalunda som en främling, tvärtom står hon i livligaste kontakt med folket i fellahbyn. Hon talar arabiska som en inföding och tar med livligaste intresse del i alla byns angelägenheter. Om någon är sjuk, så är det Sitt Luisa man kallar på. Intet bröllop försiggår, utan att hon är närvarande, varje nyfött barn är, då det kommer till världen, föremål för hennes välvilja och omsorger och i hemmen, där döden gästar, bidrar hennes vänliga sympati till att skänka tröst i sorgen. Utan att vara krönt eller kanoniserad härskar och råder hon över sina fallaher med osvikligt gott humör och anser dem vara det intressantaste folk i världen.

Som kristen bland denna mohammedanska befolkning har hon också blivit kallad »en praktisk missionär». Men hon predikar icke, gör inga omvändelseförsök, begär inga offer eller underkastelse i någon form, så mycket mindre som hon själv älskar oberoende, enkelhet, obunden verksamhet och frihet att komma och gå efter behag.

Det är därför inte att förundra sig över, om hon bättre än någon annan europé känner fellahkvinnorna och deras liv och gör det på ett mer omfattande och ingående sätt än de enkla och okunniga lantkvinnorna själva. En sådan medhjälperska har naturligtvis varit av ovärderlig nytta för vår landsmaninna, som under sin studietid därute i byn också själv lärt sig arabiska och sålunda kan tala med befolkningen, inte som en förbifarande turist, utan som

en medlem av det lilla samhället, vars alla invånare hon småningom lärt känna. Även hon har blivit en välkommen gäst i deras hem, hon pratar med kvinnorna, som komma till källan för att hämta vatten eller som sitta ute på marken och sy och väva. Hon har fått vara med, då bruden klädde i bröllopsskrud, eller då de små gossarna iförda sina bästa dräkter begiva sig till den viktiga omskärseceremonin. Kvinnorna i Artas säga, att hon är deras »syster» och kalla henne *Halime* — en liten förändring av hennes namn Hilma. Namnet är välbekant för mohammedanska öron, den store profeten Mohammeds amma hette Halime.

Dr Fitch beskriver på följande sätt vår landsmaninna och hennes medhjälperska i fullt arbete i Artas, dit dr Fitch en dag följde med frk. Baldensperger, »en liten smal, mager kvinna med skarpskurna anletsdrag, genomträngande blick, ett muntert leende och hela det tunna ansiktet fullt av liv och rörelse». Här sammanträffade dr Fitch med Hilma Granqvist, »en oerhört trägen forskare, som kommit från Finland för att studera kvinnornas liv i Palestina. — Hennes klarblå ögon, hennes ljusa hår och hennes blonda hy vittnade otvetydigt om att hon hörde till den svenska delen av befolkningen i Finland.»

Strax efter frukosten satte sig Sitt Halime och Sitt Luisa vid skrivbordet i det lilla vardagsrummet, som fick tjänstgöra som studerkammare, och som experter tillkallades vid behov de båda arabkvinnorna Alja och Hamdie, som ständigt kommo och gingo i frk. Baldenspergers hem. De hade mycket att om-tala. De måste gå genom frågor och svar, som tecknades upp för att sedan införas i Sitt Halimes forskningsmaterial. Aljas första man hade varit en halvbeduin, som kommit till Artas och i sju år tjänat som herde hos hennes broder för att få henne till hustru. Senare hade hon varit gift med en scheik, som redan hade en hustru förut, och nu levde hon som änka i Artas. Också Hamdie hade varit en mans andra och yngre hustru och hade av hela sitt hjärta hatat sin man och sin medhustru. Allt nytt, som hände i byn, var också känt av dessa två rapportörer, som likaledes kunde tala om mycket sådant, som hänt i forna dagar, i fars och farfars tider och kanske ännu längre tillbaka. De två fellah-kvinnornas erfarenheter och insikter ha varit mycket värdefulla för vår landsmaninna, till vars forskningsuppgifter det hört att följa familjernas härstamning och släktgrenar i så många släktled som möjligt, och det har endast kunnat ske genom muntliga meddelanden och hägkomster, ty någon statistik eller några kyrkböcker eller annat i den vägen finnes naturligtvis icke. Det gäller därför att ur sådana muntliga uppgifter få ut det väsentliga, ty de utmärka sig visserligen inte genom någon koncentrerings utan sväva naturligtvis ut åt många olika håll. Det fordras både tålmod och skarpsinne för en sådan arbetsmetod.

Arabiskan är ett språk med många dialekter. Med tillhjälp av frk. Baldensperger, som behärskar den dialekt Artas invånare tala, upptecknas meddelandena fonetiskt och överflyttas sedan till tyska för att införas i Sitt Halimes materialsamlingar. Själva kunna arabkvinnorna varken läsa eller skriva.

I början hade de också svårt att begripa, varför

den främmande damen hade kommit långa vägar ifrån och bosatt sig i Artas. Med Sitt Luisa var det en annan sak, hon var ju hemma här. Hade Sitt Halime inte i sitt hemland en far eller en bror, som kunde gift bort henne? frågade de. Hon kunde nog ha blivit en värdefull brud, menade de, 700 dollars minst.

Mellan studierna måste emellertid livets materiella krav även tillgodoses. Men i byn står inte mycket av det som hör till dagens nödtorft att uppbirga. Redan på vatten lida invånarna brist — i bibeln läses ju att Palestina är ett torrt och törstigt land — allt vatten för frk. Baldenspergers hushåll måste bäras av Alja långtifrån på bergiga oländiga stigar. Några butiker finnas inte i Artas, en eller annan granne kan möjligen ha att sälja några ägg eller lite grönsaker, men konserver, ost, smör, bröd, te, socker o. d. måste hämtas från Betlehem eller Jerusalem.

Efter några studiedagar gäller det därför alltid att ånyo tänka på provianteringen. Det händer ofta, att vår landsmaninna gör en del av färden till fots, först omkr. en timmes vandring över bergen till Betlehem och därifrån med bil till Jerusalem. Hon måste även för sina studier rätt ofta stanna några dagar i Jerusalem, där hon åhör föreläsningar i arabiska och hebreiska och förövrigt även är i tillfälle att sammanträffa med personer av olika nationalitet, vilka kunna ge henne många för hennes arbete värdefulla uppgifter. Efter sådana längre eller kortare uppehåll i Jerusalem återvänder Sitt Halime alltid gärna till sin arabby och tar åter upp arbetet där som förut.

Det är onekligen ett intressant och ovanligt kamratskap, som existerar vid skrivbordet i frk. Baldenspergers hem, mellan de två kvinnorna, hemma i vitt skilda delar av världen. Den yngre av dem kunskapsrik, skolad vid europeiska universitet, ingående noggrann i sina forskningar och med bestämda vetenskapliga mål i sikte omsorgsfullt prövande insamlat material, tystlåten och stillsam. Den äldre åter utan någon lärd apparat eller några anspråk på vetenskaplighet, men full av entusiasm och iver att meddela sådant vetande, som livet lärt henne, »en av de roligaste och originellaste människor i världen», har Hilma Granqvist karaktäriserat henne, full av humor och skämt, färdig att illustrera både egna och andras upplevelser med uttrycksfulla åtbörder och sång. Och till dessa båda komma sedan de två arabkvinnorna Alja och Hamdie som varken kunna läsa eller skriva — i sanning en originell »studiekommitté».

Huru också dessa båda medhjälperskor blivit intresserade, visade Aljas avskedsord, då vår landsmaninna efter sin första vistelse i Palestina beredde sig att resa hem och avskedets stund nalkades.

Alja klagade och grät: »Ack, om vi aldrig hade råkats, då hade mitt hjärta nu haft ro. Men nu ha vi slutit vänskap med varandra och jag står här, en sörjande!» — Och Sitt Halime svarade: »Ja, visst ha vi hållit ihop och arbetat liksom två *durras*» (d. v. s. som två medhustrur till samma man.) — »Nej, Sitt Halime,» sade Alja, »inte som två *durras*, utan som två systrar».

För att lära känna mänskligt liv och kulturens fortlöpande utveckling genom tiderna, behövs ingående kunskap om många stadier av vårt släktes utveckling. De ledande etnologerna i våra dagar äro på det klara med ett studium av samhällen, som ännu förete typiska drag eller fragment av särskilt numera utplånade och försvinnande sedevänjor, är av stor vikt för att bilda en fast grund till verkligt värdefull folkbeskrivning; och likaledes erkännes allmänt, att för sådan sakupplysning och samhällskunskap som rör kvinnorna, och speciellt kvinnorna i österlanden, äro kvinnliga forskare absolut nödvändiga.

Under sin senaste vistelse i Palestina — där hon för övrigt ännu befinner sig — har vår första kvinnliga fältetnolog även gjort kortare resor till åtskilliga andra orter i landet, har varit uppe i Galliléen till Nazaret, till Tiberias och Kapernaum, till Safed, Haifa, Jaffa och säkert ännu andra orter med gamla kända bibliska namn. I de dagböcker, som hon sänt hem och som undertecknad varit i tillfälle att läsa, omtalas ofantligt mycket av intresse, som hon även under dessa färder sett, erfarit och upptecknat. — Men det är nu en annan historia.